Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27.09.1971, sp. zn. 6 Tz 33/71, ECLI:CZ:NS:1971:6.TZ.33.1971.1

Číslo: 9/1972

Právní věta:

I. U trestného činu příživnictví podle § 203 tr. zák. není nutné, aby znak, že se pachatel vyhýbá poctivé práci "soustavně", byl založen jednáním, pro které je právě stíhán; stačí, když soustavnost vyhýbání se poctivé práci vyplyne teprve ze zhodnocení tohoto jednání v souvislosti s jednáním, pro které byl již pachatel odsouzen, je-li z okolností případu prokázáno, že jednání, které je předmětem řízení, navazuje objektivně i subjektivně na jednání, pro které již byl pachatel odsouzen.

II. Skutek, který je předmětem obžaloby, musí soud vyčerpat v celé šíři. Je-li předmětem řízení skutek, který zakládá pokračující, trvající nebo hromadný trestný čin, není soud vázán časovým ohraničením skutku uvedeným v obžalobě, ale pokračuje-li trestná činnost i po podání obžaloby, musí rozhodnout i o té části skutku, která trvá od podání obžaloby do vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně. Teprve vyhlášením odsuzujícího rozsudku soudem prvního stupně je totožnost skutku přerušena (§ 35 odst. 2 tr. zák.), a trvá-li trestná činnost i nadále, jde již o jiný skutek, jímž se soud už nemůže v probíhajícím řízení zabývat.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 27.09.1971

Spisová značka: 6 Tz 33/71

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Příživnictví

Předpisy: 140/1961 Sb. § 203

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Městský prokurátor v Brně podal dne 11. srpna 1970 u městského soudu v Brně návrh na potrestání Z. Ř. pro přečin příživnictví podle § 10 zákona č. 150/1969 Sb., že „od 6. dubna 1970 až dosud“ v Brně nikde nepracuje a dává se živit svou manželkou J. Ř. a jen občas vypomáhá u známých.

Rozsudkem městského soudu v Brně ze dne 9. října 1970 sp. zn. 3 Ta 338/70 byl obviněný Z. Ř. uznán vinným přečinem příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb., že od návratu z posledního výkonu trestu „dne 6. dubna 1970 až dosud“ v Brně ani nikde jinde řádně nepracuje, dává se živit

svou manželkou J. Ř. a jen občas vypomáhá u svých známých.

Za to byl obviněnému uložen nepodmíněný trest odnětí svobody na 7 měsíců a pro výkon tohoto trestu byl obviněný zařazen do druhé nápravně výchovné skupiny.

Tento rozsudek odůvodnil městský soud v Brně z podstatě tím, že obviněný Z. Ř. po propuštění z výkonu trestu dne 6. dubna 1970 nenastoupil do žádného zaměstnání, bydlel u své manželky, která ho živila a jenom občas jí vypomáhal v domácnosti, popř. pomáhal svým známým, přičemž tento stav trval do vyhlášení rozsudku (tj. 9. 10. 1970).

K odvolání obviněného krajský soud v Brně zrušil svým usnesením ze dne 14. prosince 1970 sp. zn. 14 To 565/70 podle § 258 odst. 1 písm. b), c) tr. ř. rozsudek městského soudu v Brně a podle § 260 tr. ř. vrátil věc prokurátorovi k došetření.

Toto své rozhodnutí odůvodnil krajský soud v Brně tím, že podle učiněných zjištění obviněný nepracuje delší dobu, která navazuje na propuštění z výkonu trestu pro trestný čin příživnictví; proto i v tomto případě jde o trestný čin příživnictví podle § 203 tr. zák.

Proti usnesení krajského soudu podal generální prokurátor ČSR ve prospěch obviněného stížnost pro porušení zákona. Vytýká v ní, že krajský soud a před ním i městský soud v Brně vybočily z ustanovení § 220 odst. 1 tr. ř., protože rozhodovaly o skutku nad rámec žalobního návrhu; v těch souvislostech poukazuje dále na ustanovení § 177 odst. 1 písm. c) tr. ř., podle něhož v žalobním návrhu musí být přesně označen žalovaný skutek m. j. uvedením času. Návrh městského prokurátora v Brně ze dne 27. července 1970 na potrestání obviněného Z. Ř. pro přečin příživnictví podle § 10 zákona č. 150/1969 Sb. o přečinech byl doručen městskému soudu v Brně dne 11. srpna 1970; tímto dnem tedy nastaly podle ustanovení § 314b odst. 1 tr. ř. účinky vznesení obvinění, a tím tedy bylo jednání obviněného, posuzované jako přečin podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb., časově ohraničeno. Ve smyslu ustanovení § 220 odst. 1 tr. ř. mohly tedy oba soudy rozhodovat o skutku obviněného pouze s časovým vymezením od 6. dubna 1970 do 11. srpna 1970, kdežto jednání obviněného po tomto časovém vymezení nemohlo být podle shora uvedených ustanovení součástí projednávaného skutku a při svém rozhodování nemohly oba soudy k jednání obviněného po tomto časovém vymezení již přihlížet. Toto jednání obviněného je nutno hodnotit již jako samostatný skutek, o kterém by bylo možno rozhodovat v jiném trestním řízení. Proto krajský soud v Brně nemohl vrátit věc prokurátorovi k došetření mimo jiné z toho důvodu, že je nutno posoudit, vzhledem ke skutečnosti, že obviněný nepracuje již asi 6 měsíců, zda v tomto případě nejde o trestný čin příživnictví, protože krajský soud přihlížel při tomto svém rozhodování i k jednání obviněného mimo časové vymezení, jak je shora uvedeno.

Nejvyšší soud ČSR zamítl stížnost pro porušení zákona podanou generálním prokurátorem ČSR jako nedůvodnou.

Z odůvodnění:

Po skutkové stránce bylo provedenými důkazy zjištěno, že obviněný byl dřívějším rozsudkem městského soudu v Brně ze dne 22. 1. 1970 sp. zn. Ta 479/69 na základě trestního oznámení podle zák. opatření č. 99/1969 Sb. uznán vinným trestným činem příživnictví podle § 203 tr. zák., protože od 7. 6. 1969 do 6. 11. 1969, kdy byl zadržen, nikde nepracoval a nechal se živit manželkou a další prostředky k obživě získával vypůjčováním si peněz od občanů, popř. prodejem králíků a slepic, které měli sloužit k obživě celé rodiny. Za to mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody na pět měsíců. Z něho byl obviněný po ukončení výkonu trestu propuštěn na svobodu dne 6. 4. 1970.

Obviněný však pokračoval ve stejném způsobu života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Byl proto znovu stíhán návrhem na potrestání městského prokurátora v Brně, že od návratu z výkonu trestu dne 6. 4. 1970 nikde nepracuje, dává se živit manželkou a občas vypomáhá u známých jako natěrač. Návrh prokurátora ze dne 27. 7. 1970 na potrestání obviněného pro tento skutek, v němž byl spatřován přečin příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb., došel soudu dne 11. 8. 1970. Obviněný již v objasňování doznal, že nikde nepracuje a že jej živí manželka a že nepodnikl nic pro své zařazení do práce. Občas si přivydělává tím, že jiným osobám vypomůže jako natěrač; nic bližšího v tomto směru neuvedl. Jen dodal, že si je vědom vyživovací povinnosti vůči rodině a dvěma nezletilým dětem, na které má stanoveno platit 600 Kčs měsíčně, a tuto částku obdržela jeho manželka naposledy z výkonu trestu odnětí svobody.

Bez ohledu na obsah stížnosti pro porušení zákona, uvedené skutečnosti zjištěné v objasňování nasvědčovaly, že jednáním obviněného již v době od 6. 4. 1970 do podání návrhu na potrestání byl spáchán trestný čin, totiž trestný čin příživnictví podle § 203 tr. zák., pro který bylo třeba zahájit přípravné řízení.

Společným znakem jak přečinu příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb., tak trestného činu příživnictví podle § 203 tr. zák. je, že pachatel si prostředky k obživě opatřuje nekalým způsobem, přičemž k naplnění uvedeného přečinu postačí jen částečné opatřování si prostředků k životu nekalým způsobem.

Rozdíl mezi přečinem příživnictví a trestným činem příživnictví tkví v tom, zda při takovémto nekalém způsobu života se pachatel soustavně vyhýbá poctivé práci. Vyhýbání se poctivé práci je soustavné, jestliže takto jedná pachatel nepřetržitě po delší dobu (např. několik měsíců), popř. pachatel, který se vyhýbá poctivé práci třeba i po kratší dobu navazující však na výkon trestu za trestný čin záležející v tom, že se vyhýbal soustavně poctivé práci, a to bez ohledu na to, jak byl tento čin kvalifikován (srov. IV/63 sb. rozh. soudů ČSSR).

Z toho, co bylo výše uvedeno, vyplývá: Skutečnosti zjištěné v objasňování nasvědčovaly, že jednáním obviněného již v časovém údobí vymezeném v samotném návrhu prokurátora na potrestání byly naplněny oba znaky trestného činu příživnictví. Bylo proto povinností již městského soudu postupovat podle ustanovení § 314c odst. 1 písm. e) tr. ř.; jestliže tak neučinil městský soud jako soud prvního stupně, učinil tak zcela správně krajský soud napadeným usnesením, když rozhodoval jako soud odvolací. Již proto není stížnost pro porušení zákona proti tomuto usnesení důvodná.

Nejvyšší soud nesouhlasí ani s vyslovenými právními názory ve stížnosti pro porušení zákona, že soudy, pokud se zabývaly činností obviněného též za dobu po podání návrhu na potrestání (tj. po 11. 8. 1970), vybočily z mezí žalobního návrhu a rozhodovaly o dalším skutku, který nebyl v návrhu na potrestání uveden a pro který by mohl obviněný být stíhán jen na základě nové obžaloby (návrhu na potrestání).

Pod pojmem „skutek“ je třeba rozumět určitou událost ve vnějším světě; v obžalobě a rozsudku je skutek obsažen popisem událostí, o které se rozhoduje. Pod pojmem „skutek“ jakožto pojmem procesním rozumí tedy trestní řád jen okolnosti skutkové, nikoli jejich právní posouzení.

Podle § 220 odst. 1 tr. ř. může soud rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Tímto ustanovením je vyjádřena obžalovací zásada jako jedna ze zásad československého trestního řízení. Podle tohoto ustanovení se soud nesmí odchýlit od skutku uvedeného v žalobním návrhu (návrhu na potrestání). V žalobním návrhu musí být podle § 177 odst. 1 písm. c) tr. ř. mj. přesně označen skutek, pro který je obviněný stíhán, a to s uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě s uvedením jiných skutečností, pokud je jich třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným.

Požadavek ustanovení § 220 odst. 1 tr. ř., že soud může rozhodnout jen o skutku uvedeném v žalobním návrhu, neznamená, že musí jít o naprostou shodu žalobního návrhu s rozsudkem; některé skutečnosti uvedené v žalobním návrhu mohou odpadnout a naproti tomu některé opět mohou přibýt; skutek, který je předmětem trestního řízení, projednává soud v celé šíři. Lze proto přihlížet i ke změnám skutkového stavu, k nimž došlo při projednávání věci před soudem, a to bez ohledu na to, zda postavení obviněného zlepšují či zhoršují. Vyplývá to např. z ustanovení § 221 odst. 1 tr. ř.; podle něho ukazují-li výsledky hlavního líčení na podstatnou změnu okolností případu (tedy skutkových okolností), může soud věc vrátit prokurátorovi k došetření, jen je-li k objasnění věci třeba dalšího šetření. Z toho nutno dovodit (arg. a contr.), že v případě, kdy takového dalšího šetření není třeba, protože věc po skutkové stránce byla např. objasněna důkazy provedenými při hlavním líčení, je soud oprávněn i takové změny okolností případu v rámci téhož skutku převzít do svých skutkových zjištění, pokud se tím nemění přímo podstata skutku.

Protože podstatu skutku lze spatřovat především v jednání a v následku, který jím byl způsoben, bude totožnost skutku zachována, bude-li zachována alespoň buď totožnost jednání, nebo totožnost následku.

Z toho je třeba učinit závěry v těchto směrech:

– totožnost skutku nenarušují změny v jednotlivých okolnostech, které individualizují skutek mj. i co do času spáchání, když jinak totožnost jednání zůstala zachována;

– při neshodě mezi jednáním uvedeným v obžalobě a tím, které vyšlo najevo v hlavním líčení, může udržovat totožnost skutku totožnost způsobeného následku;

– týkají-li se změny, k nimž došlo v důsledku dokazování při hlavním líčení, skutečností, které ve svém souhrnu tvoří jednání, bude zachována totožnost, jestliže jednání vylíčené v obžalobě a jednání po změnách, k nimž došlo v hlavním líčení, budou alespoň částečně totožná (tedy i např. v částečné shodě časového vymezení); totéž platí pokud jde o následek;

– totožnosti skutku se nedotkne při shodě jednání nebo následku, přistoupí-li např. okolnost podmiňující využití vyšší trestní sazby nebo okolnost, jejíž právní zhodnocení zakládá znak činu přísněji trestného, popř. zakládá znak, jehož naplněním se stává žalovaný skutek trestným činem, kdežto bez něho by byl jen přečinem;

– při pokračování v trestné činnosti, při trestných činech hromadných a trvajících a při trestných činech, jejichž znakem je soustavnost páchání, které tvoří podle současného práva jeden skutek, se nic nemění na totožnosti skutku, jestliže během hlavního líčení některé útoky tvrzené v obžalobě odpadnou anebo naopak některé přibudu.

V dané věci jde o přečin příživnictví podle § 10 zák. č. 150/1969 Sb. a podle toho, co bylo výše uvedeno, zjištěné skutečnosti nasvědčují, že žalovaný skutek obviněného by mohl být trestným činem příživnictví podle § 203 tr. zák. Oba mají charakter činu, který je trestný jen při soustavném páchání.

Jestliže podle výsledků dokazování v hlavním líčení okresní soud zjistil, že obviněný od návratu z posledního výkonu trestu dne 6. 4. 1970 nikde nepracoval, nechal se živit svou manželkou, jen občas vypomohl u svých známých, že toto jednání trvalo nepřetržitě nejen do podání návrhu prokurátora na potrestání, ale stejné dílčí útoky (fakty) tvrzené v žalobním návrhu přibyly i později, byla totožností jednání dána totožnost skutku se skutkem obsaženým v žalobním návrhu až do hlavního líčení, na němž byl vyhlášen odsuzující rozsudek; odchylným časovým vymezením nebyla tedy změněna podstata skutku uvedeného v žalobním návrhu.

Totožnost skutku u trestných činů tohoto druhu se přerušuje zásahem státního orgánu, který jej

ukončuje, a pak po tomto zásahu počíná nový skutek. Za takový zásah lze pokládat vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně. K tomuto rozsudku váže trestní zákon rozdíl mezi souběhem a recidivou. Jako dělítko mezi souběhem a případy, kdy souběh dán není, zvolil zákon (§ 35 odst. 2 tr. zák.) moment vyhlášení odsuzujícího rozsudku soudem prvního stupně; dělítkem mezi souběhem a recidivou není např. ani usnesení o vznesení obvinění, ani podání obžaloby u soudu. Totéž přiměřeně platí v oblasti přečinů a rozhodování o nich.

Z těchto úvah je třeba dovodit, že trestný čin, popř. přečin, které jsou trestné jen při soustavném páchání, je nutno pro potřebu soudního rozhodnutí považovat za ukončené vyhlášením rozsudku soudem prvního stupně; pokud stejné jednání trvá i po vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně, jde o nový trestný čin (přečin).

Krajský soud proto nepochybil, když vycházel z toho, že totožností jednání obviněného je zachována totožnost skutku obsaženého v žalobním návrhu od 6. 4. do 9. 10. 1970, kterýmžto dnem byl vyhlášen rozsudek soudu prvního stupně; krajský soud jen nepřesně tuto myšlenku vyjádřil, když v odůvodnění napadeného usnesení hovoří, že obviněný „nepracuje asi šest měsíců“.